КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра суспільствознавчої освіти

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Навчи дитину вчитися: розвиток навичок самостійної роботи учнів»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри суспільствознавчої освіти

(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)

Завідувач кафедри Галина СОХАНЬ

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6 від 01.10.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Розробник: старша викладачка кафедри суспільствознавчої освіти Васильків Ірина Дмитрівна.

Напрям: розвиток професійних компетентностей (знання фахових методик, технологій); готовність до професійного зростання для реалізації освітніх завдань і відповідності вимогам часу.

Розроблено на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України 12.10.2022 р. № 904).

Термін дії програми: з 01.07.2026 р. до 01.07.2031 р.

Рецензенти:
Баханов Костянтин Олексійович, професор кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», доктор педагогічних наук, професор;
Танчин Ігор Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільствознавчої освіти, заступник директора КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Сучасний етап розбудови Нової української школи вимагає зміни вектору навчання від механічного накопичення знань до формування ключових компетентностей та уміння вчитися впродовж усього життя. В умовах викликів дистанційного і змішаного навчання спроможність учня до самостійної пізнавальної діяльності стає головним чинником його успішності. Значна частина школярів стикається із труднощами в самоорганізації, критичному аналізі інформації та підтримці внутрішньої мотивації. Саме тому виникає гостра потреба у підвищенні кваліфікації педагогів, які мають змінити свою роль від транслятора готової інформації до фасилітатора, ментора та партнера, здатного ефективно керувати когнітивним розвитком дитини.

У змісті програми комплексно поєднано знання з когнітивної психології, сучасного тайм-менеджменту, теорій мотивації та практичний інструментарій формувального оцінювання. Програма дає вчителю чіткі відповіді на виклики сьогодення: як активізувати увагу і пам'ять учнів цифрового покоління, як навчити їх критично оцінювати інформаційні потоки з дотриманням академічної доброчесності, та як через ситуації вибору виховувати відповідальну, впевнену в собі особистість.

Цільова група: педагогічні працівники.

Обсяг: 30 годин.

Форма навчання: очна, очно-дистанційна.

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення компетентностей педагогічних працівників щодо проектування освітнього процесу, спрямованого на розвиток пізнавальних процесів, мотивації, самоорганізації, навичок ефективного навчання та особистісної самостійності здобувачів освіти в умовах реалізації вимог Державних стандартів НУШ.

Завдання:

- забезпечити розуміння слухачами теоретико-методологічних засад Нової української школи щодо трансформації ролі учнівства в освітньому процесі від пасивних слухачів до активних дослідників;
- сформувати системні знання про когнітивні й пізнавальні процеси як основу самостійного навчання, а також опанувати практичний інструментарій для розвитку інформаційної компетентності та академічної доброчесності учнівства;
- окреслити ключові стратегії ефективного навчання та сучасні підходи до організації критеріального самооцінювання, взаємооцінювання та рефлексії учнівства;
- розвинути методичні вміння педагогів моделювати ситуації вибору, створювати умови для самоорганізації та підвищення навчальної мотивації школярів, що безпосередньо сприятиме вихованню їхньої особистісної самостійності й упевненості в собі.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться / набуватимуться:

- емоційно-етична компетентність – здатність конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу;
- психологічна компетентність – здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність;
- здатність до навчання впродовж життя – здатність до інноваційної діяльності;
- компетентність педагогічного партнерства – здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі.

Очікувані результати:

Слухач/ка після навчання на цьому курсі:

- знає психолого-педагогічні особливості розвитку когнітивних процесів (уваги, пам'яті, мислення) учнів; засади академічної доброчесності та критеріального самооцінювання;
- вміє моделювати навчальні ситуації, що стимулюють пізнавальну активність і критичне мислення; інтегрувати в уроки інструменти планування й самоконтролю; впроваджувати практики взаємо- та самооцінювання;
- створює освітнє середовище на засадах педагогіки партнерства; ефективно організовує самостійну роботу школярів;
- сприяє розвитку навчальної та особистісної самостійності учнів.

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях – індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми.

Оцінювання розглядається як засіб одержання зворотної інформації про результативність підвищення кваліфікації та внесення коректив у методику роботи зі слухачами курсів. Програмою передбачено виконання різних видів робіт: вхідне опитування; творче самостійне завдання; практичні завдання, участь у круглому столі; рефлексія.

Критерії оцінювання. Оцінювання результатів навчання здійснюється за шкалою – «зараховано / не зараховано». Позитивна оцінка за курс («зараховано») виставляється за умови опанування матеріалу на платформі Moodle в обсязі не менше 70 % від загальної кількості годин, активної участі в практичних заняттях онлайн та офлайн. Самостійна робота зараховується за умови виконання не менше 70 % запланованого обсягу, повної відповідності змісту роботи навчальним завданням програми, успішної презентації індивідуального проєкту та дотримання принципів академічної доброчесності.

Особливості реалізації програми. Програма реалізується в інституційній формі за очно-дистанційною моделлю, що поєднує безпосередню взаємодію під час аудиторних занять із роботою у віртуальному навчальному середовищі.

Навчальний процес передбачає синхронну взаємодію через платформи Zoom і Moodle, а також виконання самостійної роботи для поглибленого засвоєння тем. Такий підхід забезпечує гнучкість навчання та дозволяє ефективно використовувати цифрові інструменти для зворотного зв'язку й моніторингу прогресу слухачів.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50 % від загальної кількості.

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

3. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Інтеграційно-мотиваційне заняття	**2**		**2**	
Тема 1. Реєстрація слухачів, вхідне опитування.			1	
Тема 2. Формування очікувань учасників.			1	
Модуль 1. Навчальна діяльність і когнітивні процеси	**6**	**2**	**4**	
Тема 1. Навчальна діяльність: поняття, види, навички.		2		
Тема 2. Когнітивні процеси як основа самостійного навчання.			2	
Тема 1.3. Розвиток пізнавальних процесів, що сприяють самостійності.			2	
Модуль 2. Мотивація, планування, інформаційна компетентність	**4**	**2**	**2**	
Тема 1. Формування навчальної мотивації і навичок планування самостійної роботи.		2		
Тема 2. Розвиток інформаційної компетентності для самостійного навчання.		2		
Модуль 3. Стратегії ефективного навчання	**4**	**2**	**2**	
Тема 1. Самоконтроль і самооцінка.		2		
Тема 2. Стратегії навчання.			2	
Модуль 4. Навчальна й особистісна самостійність	**4**		4	
Тема 1. Складові навчальної самостійності та її вплив на особистісний розвиток.			2	
Тема 2. Розвиток навчальної самостійності учнів.			2	
Круглий стіл. Корисні практики ефективного навчання.	**2**		2	
Рефлексія. Тести. Вихідне опитування.	**2**		2	
Самостійна робота	**6**			**6**
Всього годин:	**30**	**8**	**16**	**6**

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Інтеграційно-мотиваційне заняття
Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Тема 1. Реєстрація слухачів, вхідне опитування.
Тема 2. Формування очікувань учасників.

Модуль 1. Навчальна діяльність і когнітивні процеси
Час за робочою навчальною програмою – 6 годин

Тема 1. Навчальна діяльність: поняття, види, навички
План лекційного заняття
1. Поняття навчальної діяльності, її структура та особливості.
2. Види навчальної діяльності (пізнавальна, пошукова, дослідницька, творча).
3. Розвиток навичок самостійної навчальної діяльності.

Тема 2. Когнітивні процеси як основа самостійного навчання
План практичного заняття
1. Увага: види, властивості, стратегії розвитку стійкої уваги.
2. Пам'ять: види, процеси, методи ефективного запам'ятовування та відтворення.
3. Мислення: види, операції, розвиток критичного та творчого мислення.
4. Уява: роль у навчанні, методи стимулювання.
5. Сприйняття: особливості, вплив на навчання.

Тема 3. Розвиток пізнавальних процесів, що сприяють самостійності
План практичного заняття
1. Практичні вправи для розвитку уваги, пам'яті, мислення та уяви учнів.
2. Використання інтерактивних технологій та навчальних ігор.
3. Створення проблемних ситуацій та завдань, що стимулюють пізнавальну активність.
4. Формування вміння спостерігати, порівнювати, аналізувати та робити висновки.

Модуль 2. Мотивація, планування, інформаційна компетентність
Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1. Формування навчальної мотивації і навичок планування самостійної робот.
План лекційного заняття
1. Теорії мотивації навчальної діяльності.
2. Стратегії підвищення мотивації учнів до навчання і самостійної роботи.
3. Способи і принципи планування. Визначення пріоритетів і часових рамок.
4. Розвиток навичок самоорганізації. Використання планерів, щоденників та онлайн-інструментів.

Тема 2. Розвиток інформаційної компетентності для самостійного навчання

План лекційного заняття

1. Навчання учнів пошуку, відбору та критичного оцінювання інформації з різних джерел.
2. Формування навичок роботи з текстом, таблицями, графіками.
3. Основи академічної доброчесності. Ознайомлення з правилами цитування та посилання на джерела.

Модуль 3. Стратегії ефективного навчання

Час за робочою навчальною програмою – 4 годин

Тема 1. Самоконтроль і самооцінка

План лекційного заняття

1. Уміння визначати критерії успішного виконання завдання.
2. Навчання методів самоперевірки та виявлення помилок.
3. Розвиток навичок рефлексії власної навчальної діяльності.
4. Використання шкал оцінювання та рубрик.
5. Заохочення до взаємооцінювання та самооцінювання.

Тема 1. Самоконтроль і самооцінка

План практичного заняття

1. Стратегії запам'ятовування (мнемотехніки, повторення, складання схем).
2. Стратегії розуміння (активне слухання, запитання, перефразування, візуалізація).
3. Стратегії критичного мислення (аналіз, порівняння, оцінювання, синтез).
4. Стратегії розв'язання проблем (визначення проблеми, пошук рішень, вибір оптимального варіанту).

Модуль 4. Навчальна й особистісна самостійність

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1. Складові навчальної самостійності та її вплив на особистісний розвиток

План практичного заняття

1. Вплив навчальної самостійності на формування впевненості в собі.
2. Ініціативність у навчанні. Вміння самостійно визначати навчальні цілі та завдання.
3. Здатність самостійно планувати, організовувати та контролювати навчальну діяльність. Готовність до подолання навчальних труднощів.
4. Вміння самостійно оцінювати результати навчання.

Тема 2. Розвиток навчальної самостійності учнів

План практичного заняття

1. Створення можливостей для самостійного вибору завдань та видів діяльності.
2. Заохочення до самостійного пошуку інформації та розв'язання проблем.

3. Підтримка ініціативи та творчості. Створення ситуацій успіху.
4. Формування відповідальності і наполегливості.

Круглий стіл. Корисні практики ефективного навчання.
Рефлексія. Тести. Вихідне опитування.
Самостійна робота. «Методичний конструктор від теорії до практики» / «Технології в допомогу: як цифрові інструменти сприяють самоорганізації та самоосвіті учнівства».

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Оберіть одну з тем вашого предмета. Складіть міні-комплекс із 3-х практичних вправ: одна – на фокусування / стійкість уваги, друга – на ефективне запам'ятовування, третя – на аналіз / порівняння інформації.
2. Розробіть детальну шкалу оцінювання для одного виду самостійної роботи учнівства за обраною вами темою у вашому класі. Додайте до неї «лист самоперевірки» або «картку виходу», яка допоможе дитині самостійно оцінити свій результат до здачі роботи вчителю.
3. Складіть диференційовані завдання для домашньої або самостійної роботи з обраної вами теми, де учням пропонується три варіанти на вибір (наприклад: варіант А – аналітичний текст, варіант Б – створення інфографіки / схеми, варіант В - мінідослідження або розв'язання практичної проблеми). Опишіть, як саме цей вибір впливає на формування ініціативності й відповідальності учня.
4. Опишіть з власного досвіду, які конкретні інструменти (з курсу або власної практики) реально працюють у вашому класі / колективі.
5. Робота має відповідати вимогам академічної доброчесності та змісту програми.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти Нормативно-правова база та концептуальні видання НУШ

1. Загальна декларація прав людини: ухвалена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Державний стандарт профільної середньої освіти: (постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 № 851). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text
3. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16
4. Державний стандарт початкової освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text
5. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text
7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
8. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ : МОН України, 2016. 34 с.
10. Рекомендація Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про ключові компетентності для навчання протягом усього життя» від 22.05.2018 р. № 2018/С 189/01.

Цифрові ресурси

1. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень / Проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative — UTMA). URL: https://saiup.org.ua/
2. Освітня платформа «ЕдЕра» (EdEra). Онлайн-курс «Розвиток уміння вчитися: інструменти для НУШ». URL: https://www.ed-era.com
3. Національна платформа «Всеосвіта». Вебінари та матеріали з розвитку когнітивних навичок учнів. URL: https://vseosvita.ua
4. Цифрова платформа «На Урок». Практичні кейси та дидактичні матеріали для організації самостійної роботи. URL: https://naurok.com.ua
5. Платформа «Prometheus». Безкоштовний онлайн-курс «Навчаймось вчитися: Потужні розумові інструменти для опанування складних предметів» (переклад курсу Барбари Оаклі). URL: https://prometheus.org.ua
6. Інструменти для створення ментальних карт (Mind Mapping): MindMeister (https://www.mindmeister.com); Coggle (https://coggle.it)

7. Інструменти для візуалізації, чек-листів та планерів: Canva для освіти (https://www.canva.com) та дошки Padlet (https://padlet.com).

Література

1. Довідник з академічної доброчесності для вчителів / уклад. за заг. ред. ун-ту ім. Т. Шевченка. Київ, 2021. 64 с.
2. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. Інформатика в школі. 2019. № 5. С. 2–11.
3. Амодт С., Вонг С. Таємниці нашого мозку, або Чому розумні люди роблять дурниці. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 352 с.
4. Вайнштейн М., Пометун О. Критичне мислення: як навчити учнів мислити самостійно та усвідомлено. Київ : Педагогічна думка, 2023. 112 с.
5. Голві Т. Робота як внутрішня гра. Фокус, навчання, задоволення та мобільність на робочому місці / пер. з англ. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2022. 256 с.
6. Оклі Барбара. Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну / пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2019. 272 с.
7. Оклі Барбара, Сейновскі Терренс, Макконвіл Елістер. Уроки без мороки. Хороші оцінки без зайвих страждань /пер. з англ. Київ : Наш формат, 2019. 224 с.
8. Трейсі Браян. Зроби це зараз. 21 чудовий спосіб зробити більше за менший час / пер. з англ. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 112 с.
9. Трейсі Браян, Лайнбергер Анна. Зроби це зараз! 22 поради для успішного навчання / пер. з англ. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. 176 с.
10. Іставей Роб. Як запам'ятовувати (майже) все і завжди. Приголомшливі лайфхаки для прокачки вашої пам'яті / пер. з англ. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 176 с.
11. Сайп Роджер. Розвиток мозку. Як читати швидше, запам'ятовувати краще та досягати мети / пер. з англ. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 240 с.